

“Mon cher cousin & maître!”

De Parijse jaren van de Geraardsbergse kunstschilder Charles Louis Saligo in brieven aan Pieter van Huffel 1823-1838

Jacques DE RO

Geraardsbergen beleeft in de 19de eeuw een demografische groei die gepaard gaat met een economische heropleving. Ook het culturele leven kent een opflakking met de bloei van talrijke verenigingen en de ontwikkeling van allerhande kunstvormen. Een ervan is de schilderkunst. Een aantal Geraardsbergenaars slaagt erin uit de anonimiteit te treden en een zekere faam te verwerven in de toenmalige kunstzinnige middens. We volgen een aantal jaren Charles Louis Saligo, die zijn geboortestad verlaat op 20-jarige leeftijd om zich als kunstschilder in het artistieke Parijs te vestigen.

Pieter Van Huffel

Het is Gustaaf Flamant die als eerste in 1966 de aandacht vestigt op de nationale uitstraling van de Geraardsbergse kunstschilders tijdens de 19de eeuw ⁽¹⁾. Later diepen ook M. Van Kerckhoven maar vooral G. Imbo met biografische notities en een omschrijving van hun werken dit onderwerp verder uit ⁽²⁾. Hun onderzoek blijft echter beperkt bij gebrek aan een familiearchief of egodocumenten zoals mémoires, dagboeken en persoonlijke brieven. Dit kan zeker niet gezegd worden over Pieter Van Huffel, die via zijn

schoonzoon Napoleon De Pauw ⁽³⁾ een rijk familiearchief heeft nagelaten. Geboren te Geraardsbergen in 1769, volgt hij in 1784-1789 een artistieke opleiding aan de academie van Gent om zich vervolgens in 1789-1795 te vervolmaken in het atelier van Willem Herreyns ⁽⁴⁾, eerst in Antwerpen en nadien in Mechelen. Nog in 1798 verblijft hij in Parijs waar hij een tijd lang werkt in het atelier van Jacques Louis David ⁽⁵⁾. In 1799 vestigt hij zich definitief te Gent, waar hij vier jaar later als leraar en nadien als directeur wordt aangesteld aan de Academie voor Schone Kunsten. In 1808 is

hij een van de medeoprichters van de *Société des Beaux-Arts*, waarvan hij de eerste voorzitter wordt en in 1818 wordt hij conservator van het Gentse museum. Van Huffel geniet tijdens die eerste decennia van de 19de eeuw in de Arteveldestad een groot aanzien, niet alleen als kunstschilder met een uitgebreid oeuvre van historische taferelen, religieuze stukken en portretten, maar ook als succesvol katoenfabrikant en politicus. Voor zover bekend is nog nooit een integraal historisch onderzoek verricht naar zijn uitgebreide nalatenschap aan geschreven documenten.

⁽¹⁾ G. FLAMANT, *Kunstschilders van Geraardsbergen in de XIXe eeuw*, in *De Vaandrig*, 1966.

⁽²⁾ M. VAN KERCKHOVEN, *Noemenswaardige mannen en vrouwen uit het rijke verleden van Geraardsbergen XIIIe eeuw – XXe eeuw*, Geraardsbergen, 1977; G. Imbo met diverse bijdragen in het C.N.C.-blad en *De Heemschutter* tussen 1992-2000.

⁽³⁾ Napoleon De Pauw (Gent, 1835-1922), zoon van advocaat Napoleon Lieven Bernard De Pauw en van Gabriëlle van Huffel. Hij is advocaat, neerlandicus en historicus die een zeer grote hoeveelheid edities van vaak onbekende Middelnederlandse traktaten en tekstfragmenten bezorgt. Daarnaast schrijft hij veel over middeleeuwse genealogie en over het Vlaamse middeleeuwse verleden, vooral over Gent tijdens de 14de eeuw. Zijn hele archief, ook met betrekking tot zijn schoonfamilie Van Huffel, is in bewaring in het Gentse stadsarchief.

⁽⁴⁾ Willem Herreyns (Antwerpen, 1743-1827), schilder van hoofdzakelijk religieuze stukken in de traditie van Pieter Paul Rubens, komt uit een Antwerpse kunstenaarsfamilie. Hij vervolmaakt zich aan de academie van Antwerpen bij B. Beschey. In 1764-1767 is hij er plaatsvervangend directeur. In 1771 verhuist hij naar Mechelen waar hij een private tekenacademie opricht die volledig gratis is. Hij werkt dan in hoofdzaak voor de grote religieuze instellingen. Vanaf 1804 is hij opnieuw directeur van de Antwerpse academie. Bekende leerlingen van hem zijn naast Van Huffel, G. Wappers en A. Wiertz.

⁽⁵⁾ Jacques Louis David (1748-1825), Frans classicistisch schilder, leerling aan de Parijse academie, ontwikkelt een eigen stijl tijdens zijn verblijf te Rome in 1775-1781. Zijn oeuvre wordt gekenmerkt door klassieke, standbeeldachtige figuren, de symmetrie en de evenwichtige kleuren. Hij baseert zich op de antieke kunst maar wordt tegelijk propagandist van de Franse Revolutie. Bekende werken van hem zijn ondermeer *De eed van de Horatiërs* (1784), *De dood van Socrates* (1787) en *De dood van Marat* (1793). In 1804 wordt hij hofschilder van Napoleon, die hij meermaals op doek portretteert. Na de val van het Franse Keizerrijk wordt David in 1816 verbannen naar Brussel, waar hij in 1825 overlijdt.

Een onverwachte ontdekking

Van Van Huffel is bekend dat hij nog jaren contact blijft houden met zijn leerlingen nadat zij een eigen schilderscarrière hebben opgebouwd ⁽⁶⁾. Dit wordt meteen bevestigd bij het doornemen van zijn uitgebreide persoonlijke briefwisseling. Een studie van deze correspondentie brengt ongetwijfeld nieuw inzicht in het leven en werk van vele van zijn oud-leerlingen, die ook vandaag nog bekend zijn als belangrijke kunstschilders ⁽⁷⁾. Nog regelmatig duiken hun namen op bij de verkoop van hun doeken op de internationale kunstmarkt. Toevalstreffer met betrekking tot Geraardsbergen is kunstschilder Charles Louis Saligo ⁽⁸⁾, met wie Van Huffel jarenlang een drukke briefwisseling heeft gevoerd. Bijzonder aan deze man is dat hij niet alleen door Van Huffel artistiek is opgeleid, er is ook een nauwe familieband.

Charles Louis Saligo

Charles Louis Saligo wordt te Geraardsbergen geboren op 27 februari 1803 (8 ventôse jaar XI) als zoon van Adrien Louis (1766-1812), afkomstig uit Parike en van Marie Jeanne Van Huffel (1765-1804). Zijn ouders wonen tijdens de Franse periode op de Markt, waar ze een herberg uitbaten. Pierre François, zijn grootvader langs moederszijde, is de broer van Ambroise Thomas, vader van Pieter Van Huffel. Later

Portret van Pieter Van Huffel (1769-1844), geschilderd door een van zijn leerlingen Pierre Van Hanselaere (Verzameling Hogeschool Gent Departement Koninklijke Academie voor Schone Kunsten, Gent).

zal Saligo zijn leermeester telkens aanspreken met *kozijn* of *cousin* ⁽⁹⁾. Al op vrij jeugdige leeftijd wordt hij wees: zijn moeder sterft kort na zijn geboorte op 29 december 1804

(8 nivose jaar XIII), zijn vader op 5 februari 1812. Zijn tekentalent kan hij ontwikkelen dank zij de volledige steun en toewijding van Pieter Van Huffel. Vanaf 1818

⁽⁶⁾ In zijn correspondentie vinden we ook nog brieven van kunstschilders B.J.G. Canive en Eugène De Block (over wie een bijdrage later), beiden uit Geraardsbergen; Josse Sebastien Vandenabeele en Pierre Van Hanselaere.

⁽⁷⁾ Deze reeks brieven vinden we terug in het Stadsarchief Gent (SAG), *Fonds Napoleon De Pauw*, nr. 4636. Hierbij toch een paar beperkingen: vaak ontbreekt een aantal brieven om het hele verhaal te kunnen reconstrueren. Zijn bekende *Zelfportret* in het Rijksmuseum te Amsterdam zou volgens de gegevens van R. Blekman, documentalist, afdeling Collectieregistratie & -documentatie vermoedelijk geschilderd zijn tussen 1824-1826. Het schilderij zelf is niet van een datum voorzien. Zo zijn voor deze periode tien brieven bewaard, maar nergens daarin een bevestiging dat dit werk toen is geschilderd. Nog volgens de heer Blekman is het schilderij door het Mauritshuis te Den Haag aangekocht op de tentoonstelling te Gent in 1826 en overgedragen aan het Paviljoen Welgelegen te Haarlem in 1838 of 1848. In 1885 is het tenslotte toegevoegd aan de collectie van het Rijksmuseum.

Een andere beperking is dat we sommige personen die Saligo aanhaalt in zijn correspondentie niet historisch kunnen traceren.

⁽⁸⁾ G. FLAMANT, *Kunstschilders van ...*: volgens A. Siret is deze familie van Spaanse afkomst en aanvankelijk terug te vinden in Overboelare tijdens de tweede helft van de 17de eeuw.

⁽⁹⁾ Deze aanspreektitel is doorgaans zéér gebruikelijk in "aristocratische" middens, ook vandaag nog.

wordt hij diens leermeester aan de Academie voor Schone Kunsten te Gent. Saligo weet zijn artistieke aanleg goed te ontwikkelen en op het *Salon de Gand* van 1820 behaalt hij een prijs met zijn tekening *Castor et Pollux* ⁽¹⁰⁾.

De oudst bewaarde brief van Saligo aan Van Huffel dateert van 21 mei 1822 en is geschreven te Geraardsbergen. Hierin meldt de jongeman dat hij zijn leermeester in Gent met een bezoek vereert. Deze brief is in die zin uitzonderlijk, omdat het de enige is in hun jarenlange correspondentie die in het Nederlands is opgesteld. De hele correspondentie omvat 31 brieven over een periode van anderhalf decennium. De laatste brief dateert uit 1838. Twee brieffragmenten zijn ongedateerd. Vermoedelijk is slechts een fractie van de correspondentie tussen beide kunstenaars tot ons gekomen. Over de jaren 1830 zijn we slecht ingelicht: slechts een viertal brieven zijn bewaard gebleven. In 1839 krijgt Van Huffel een beroerte, misschien een plausibele reden waarom de correspondentie niet meer verder loopt ⁽¹¹⁾.

Een studiebeurs

In februari 1823 verblijft Saligo opnieuw te Gent waar hij op bezoek gaat bij François Spitaels. Deze Geraardsbergse bankier vertoeft op dat ogenblik in de Arteveldestad, vermoedelijk om de zittingen bij te wonen van de Provinciale Staten, waarvan hij sedert 1802 onafgebroken deel van uit maakt. Van Huffel is door zijn huwelijk met Marie Anne Van Damme nauw verwant met de familie Spitaels en het is niet onwaarschijnlijk dat hij de jonge kunstenaar naar hem heeft gestuurd ⁽¹²⁾. Spitaels ontfermt zich meteen over Saligo en belooft "*lui seconder dans tous ses entreprises*". Alles draait rond de aanvraag van Saligo aan de regentieraad van Geraardsbergen om hem een beurs te verlenen om zijn tekenopleiding voort te zetten in Parijs. François Spitaels is zelf lid van de regentieraad en heeft in die dagen groot politiek gezag. Hij is dan ook niet verlegen het nodige te doen om de jonge kunstenaar te steunen. Ook advocaat Ignace Van Tours ⁽¹³⁾, een vriend van Van Huffel, zorgt voor een goede aanbeveling. Dank zij deze ondersteuning wordt al op de zitting van de regentieraad van 1 maart 1823 zijn aanvraag goedgekeurd en ontvangt de

jonge kunstenaar gedurende drie opeenvolgende jaren een beurs van 378 gulden uit de stadskas voor zijn studiekosten in Parijs ⁽¹⁴⁾.

In Parijs

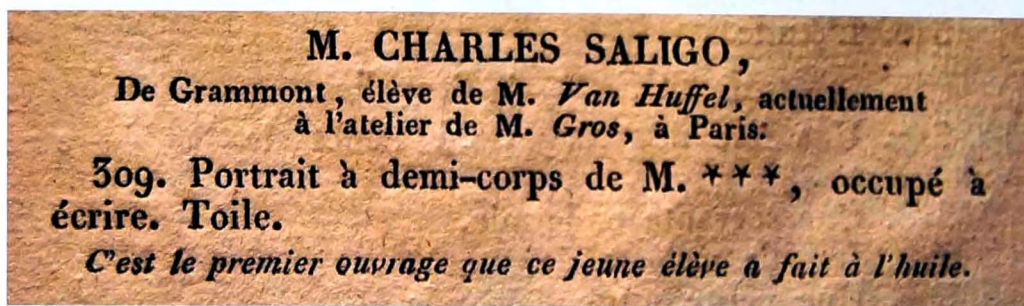
Vrij kort daarna vertrekt Saligo naar de Franse hoofdstad waar hij als leerling wordt toegelaten in het atelier van Antoine Jean Gros ⁽¹⁵⁾, leraar aan de *Ecole des Beaux-Arts*. Aanvankelijk brengt zijn nieuwe entourage de jonge kunstenaar, pas twintig jaar, wat in verwarring en kan hij zijn artistieke talenten niet ontplooien. Het duurt enige tijd, maar op 28 juni meldt Saligo met enige trots aan Van Huffel dat Gros vooruitgang heeft gemerkt in zijn tekenen van figuren naar de natuur. Vooral over zijn tekening van een groep mannen en vrouwen is hij tevreden. Saligo mist geen enkele les. Hij tracht zoveel mogelijk goede figuren uit het atelier te kopiëren om zich zo voor te bereiden op dat ogenblik dat zijn leermeester het gepast acht om te schilderen naar de natuur. Hierbij aansluitend neemt hij lectuur door van de beste auteurs. In een brief richt hij nog een dankwoord aan de regentieraad van Geraardsbergen.

- ⁽¹⁰⁾ *Annales belgiques des sciences, des lettres et des arts*, volume 6, p. 116; P. CLAEYS, *Les expositions d'art à Gand 1792-1892: essai historique*, Gent, 1892: de auteur geeft een overzicht met commentaar van de opeenvolgende driejaarlijkse salons. Nergens vermeldt hij Saligo, hoewel hij er regelmatig aan deelneemt.
- ⁽¹¹⁾ Hiermee eindigt bruusk zijn schildersloopbaan. Hij overlijdt vijf jaar later te Gent op 12 augustus 1844.
- ⁽¹²⁾ Haar tante Marie Jeanne Van Damme is gehuwd met Guillaume Spitaels, oom van François. François Spitaels zelf wordt door Van Huffel geportretteerd in 1827, het jaar van zijn overlijden.
- ⁽¹³⁾ P. CLAEYS, *Les expositions d'art...*, p. 76: Van Tours is in 1844 betrokken bij de organisatie van het *Salon de Gand*, dat doorgaat in het nieuw gebouwde Justitiepaleis.
- ⁽¹⁴⁾ SAG, *Fonds Napoleon De Pauw*, nr. 4636: Charles Bogaert, burgemeester van Geraardsbergen, vraagt in zijn brief van 11 oktober 1823 aan Van Huffel een wederdienst. Op aanraden van Ferdinand Spitaels, lid van de regentieraad, vraagt hij aan de kunstenaar of hij voor de pas opgestarte *Teken- en Bouwacademie* een leraar bouwkunde kan vinden. Niet alleen dit, maar ook financiële steun. Bogaert brengt dit voorzichtig aan met de woorden: "*(...) dat gij, uit aangekleefdheid aan uw geboortestad, niet ongevoelig zoudt zijn om ons middelen te verschaffen tot de bloeiing onzer nieuw ingerichte gesticht*".
- ⁽¹⁵⁾ Antoine Jean Gros (1771-1835), zoon van een Parijse miniaturist, wordt in 1785 leerling van Jean Louis David. Met zijn hulp verblijft hij later in Firenze en Genua. In 1796 wordt hij te Milaan geïntroduceerd bij Napoleon, die het onderwerp wordt van Gros' bekendste schilderwerken. In 1799 keert hij terug naar Parijs, waar hij deelneemt aan diverse salons. In de sfeer van het romantisme, wordt hij geroemd voor de frisheid en het dynamisme van zijn oeuvre. Na de val van Napoleon neemt hij de taak over van David, die zich in Brussel vestigt. In 1816 wordt Gros leraar aan de *Ecole des Beaux-Arts*. Tijdens de Restauratie is hij de officiële portretschilder van de hoge burgerij. In 1824 maakt koning Charles X hem tot baron. Hij tracht dan neoclassicistisch te schilderen, maar zijn levensloze composities en mythologische onderwerpen krijgen veel kritiek van zijn leerlingen. Teneergeslagen door tegenspoed verdrinkt hij zich in de Seine op 26 juni 1835.

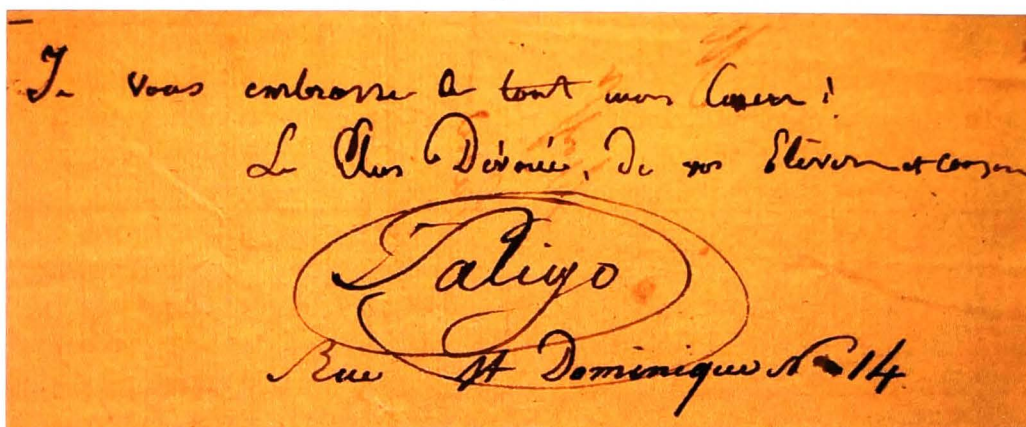
Onder kunstenaars

Hij is niet de enige Vlaamse kunstenaar in de Franse hoofdstad. Zo leert hij Charles Brias⁽¹⁶⁾ uit Mechelen kennen. De man staat op het punt naar Brussel te verhuizen. Saligo koopt zijn meubeltjes en neemt de huur over van zijn kamer, gelegen op de vierde verdieping in de Rue Childebert 9.

Een andere kunstenaar met wie hij zeer goed bevriend raakt is Josse Sebastien Vandenabeele⁽¹⁷⁾, oud-leerling van Van Huffel en sinds 1819 eveneens opgenomen in het atelier van Gros. In zijn brief van 23 april 1824 aan zijn Gentse leermeester schrijft hij vol lof over hem. Vandenabeele vertoef op dat ogenblik in Rome en Saligo moet zorgen dat zijn briefwisseling op zijn adres in Parijs wordt doorgestuurd naar zijn nieuwe verblijfplaats. Het betreft brieven van Jan Coucke⁽¹⁸⁾, schilder; Liévin De Bast⁽¹⁹⁾, etsen en J. P. Braemt⁽²⁰⁾, graveur. Hij leert ook Franse schilders kennen. Zo schrijft hij in zijn brief van 6 september 1824 dat hij een bezoek heeft gebracht aan de Franse schilder Louis Charles Auguste Couder⁽²¹⁾, die net het werk *Léonidas et sa famille* heeft beëindigd. Een vertrouweling die Saligo wellicht door Pieter Van Huffel kent is de 73-jarige Étienne André François de Paule de Fallot de Beaumont (1750-

Volgens de catalogus van het 'Salon de Gand' van 1823 stelt Saligo zijn eerste olieschilderij "Portrait à demi-corps de M***, occupé à écrire" tentoon. Gaat het hier om zijn 'Zelfportret', dat later in het Rijksmuseum te Amsterdam belandt? (Foto J. De Ro)

Handtekening van Charles Louis Saligo met vermelding van zijn nieuw woonadres op de brief van 27 december 1826. (Foto J. De Ro)

1835). Deze Fransman uit Avignon wordt bisschop van Vaison in 1786, slaat op de vlucht tijdens de Franse Revolutie, maar na zijn verzoening met Napoleon wordt hij bisschop van Gent in 1802-1807 en nadien van Piacenza (Italië). In 1808 wordt hij geportretteerd door Van Huffel. Vanaf 1817 vestigt hij zich voorgoed in Parijs⁽²²⁾, waardoor Saligo ook weldra tot zijn vriendenkring behoort.

"Monseigneur l'évêque"

De correspondentie met Van Huffel is voor Saligo van essentieel belang om zijn schildersopleiding te vervolmaken. Hij beschrijft hierin niet alleen zijn artistieke prestaties, vaak stuurt hij ook kleine werken op naar Gent. In zijn brief van 20 juni 1825 spreekt hij over een schets van de mythische figuur *Palemon* uit het werk van de Romeinse dichter

⁽¹⁶⁾ Charles Brias (1798-1884), genre- en portretschilder, graveur en lithograaf. Hij is leerling aan de academie van Mechelen, exposeert vanaf 1817 te Gent en vervolgt zijn studies te Parijs. In 1822 vestigt hij zich te Brussel, waar hij in 1824 en 1841 een prijs behaalt.

⁽¹⁷⁾ Josse Sebastien Vandenabeele (Gent, 1797-1862), landschaps- en genreschilder, zoon van een decorateur, leerling aan de Academie voor Schone kunsten te Gent onder leiding van Pieter Van Huffel. In 1818 vertrekt hij naar Parijs, waar hij vier jaar werkt in het atelier van Antoine Jean Gros. Gesteund door zijn vader, wijkt hij uit naar Italië, waar hij dertien jaar lang verblijft. Op 31 december 1823 komt hij aan in Rome waar hij vooral landschappen en zichten op antieke monumenten schildert. Na zijn terugkeer in België in 1836 blijft hij dezelfde onderwerpen schilderen maar zonder succes.

⁽¹⁸⁾ Jan Coucke (Gent, 1783-1853), landschapsschilder, leerling aan de Gentse academie en later tekenleraar.

⁽¹⁹⁾ P. CLAEYS, *Les expositions d'art...*, p. 44, 51, 53: Liévin De Bast is Gents graveur, behaalt een prijs in het *Salon de Gand* van 1812 en 1820, is secretaris van de *Société des Beaux-Arts de Gand* en auteur van *Annales du Salon de Gand* (1820).

⁽²⁰⁾ J. P. Braemt (1796-1864), medailleur, graveur en directeur van het Munthof in Brussel. Hij neemt deel aan het *Salon de Gand* in 1823. Eigenaar van een uitgestrekt domein in Sint-Joost-ten-Node, waar in 1870 een straat naar hem wordt genoemd. Toeval of niet, in deze gemeente verblijft ook Saligo tijdens de laatste jaren van zijn leven.

⁽²¹⁾ Louis Charles Auguste Couder (Parijs, 1790-1873), Franse romantisch schilder, leerling van Jean Baptiste Regnault en Jacques Louis David, lid van de *Académie des Beaux-Arts*. Hij staat bekend om zijn kleurrijke weergave op grote doeken van historische gebeurtenissen.

⁽²²⁾ Van meetaf aan krijgt hij van de paus een jaarlijks pensioen van 12.000 frank.

Vergilius, die hij zijn leermeester wil toesturen. Hij hoopt dat Van Huffel het beoordeelt "*avec la plus stricte sévérité*", toch meent hij dat zijn werk niet goed genoeg is om het al aan anderen te tonen. Saligo wil hem nog meer werkjes opsturen maar heeft er de financiële middelen niet voor. Hij moet rondkomen met amper 1.200 frank voor een kalenderjaar. Henri De Caisne ⁽²³⁾ uit Brussel en ook Gustave Wappers ⁽²⁴⁾ uit Antwerpen, die zelf in Parijs verblijft, moedigen hem sterk aan om op doek te schilderen. Maar beide heren, meent Saligo, beseffen niet dat hij hiervoor niet over het nodige kapitaal beschikt.

Tijdens de zomer van 1825 gaat Saligo zich toeleggen op het schilderen van studies van hoofden. Het bestuderen van de werken van de grootmeesters in het Louvre is voor hem onontbeerlijk. Meer dan ooit vindt hij de adviezen van zijn vroegere leermeester onmisbaar om zich de schilderstechnieken eigen te maken.

Van Huffel stuurt hem het programma op van het volgende *Salon de Gand*. Saligo wil graag werken inzenden maar het geld ontbreekt hem om modellen te betalen. In zijn brief van 5 augustus vernemen we meer over Fallot de Beaumont, die hij tweemaal in zijn woning bezoekt. De man heeft drukke bezigheden en wil zijn huis wat opsmukken. Saligo krijgt er de opdracht om een schets te maken van de Heilige Familie naar Rafaël ⁽²⁵⁾. De Beaumont is blij verrast met het resultaat en vraagt Saligo op het diner. Meerdere diners zullen volgen en De Beaumont komt de jonge schilder zelfs bezoeken op zijn kamer in de Rue Childebert. De geestelijke koopt van hem een studie van een ouderling naar de natuur. Meer zelfs, hij vraagt Saligo bij hem thuis een kinderportret te maken. De Beaumont - Saligo noemt hem in zijn brieven "*Monseigneur l'évêque*" - is op dit idee gekomen nadat hij het portret had gezien die de kunstenaar heeft gemaakt van de jonge dokter De Fare uit Brugge. Hij

is verwonderd dat Saligo schildert in dezelfde kamer waarin hij leeft en stelt hem voor in zijn eigen woning in te trekken. Daar zou Saligo mogen beschikken over een driekamer appartement. Het aanbod neemt Saligo in overweging, maar ziet op tegen de verhuiskosten en de kostbare tijd die hij hierdoor verliest. Zijn studietijd zit er bijna op, maar hij wil er alles aan doen om langer in Parijs te verblijven.

De Heilige Familie

Omstreeks Nieuwjaar 1826 legt hij de laatste hand aan een kopie van de Heilige Familie "*dite Belle Jardinière*". Iedereen vindt haar bijzonder geslaagd en exact gekopieerd ⁽²⁶⁾. Hij vraagt Van Huffel of dergelijke kopie niet gunstig wordt onthaald in Gent, waar er nog geen enkele Rafaël ophangt. Of zou hij het doek niet schenken aan de regentieraad van Geraardsbergen als blijk van waardering voor de studiebeurs die zij hem heeft toegewezen en is dat dan geen goede reden om hem nog

- ⁽²³⁾ Henri De Caisne (Brussel 1799-Parijs 1852), schilder van historische taferelen, 'filosofische' scènes, religieuze stukken en portretten. Leerling van P. J. C. François aan de academie van Brussel, later van A.L. Girodet en van A. Gros te Parijs. Hij boekt in 1839 succes op het *Salon de Bruxelles* met zijn *Belgique couronnant ses enfants illustres*. Hij neemt ook deel aan diverse salons in Frankrijk, waar hij goed bevriend raakt met A. de Musset en A. de Lamartine, die hem in 1848 benoemd tot *inspecteur des Musées nationaux*.
- ⁽²⁴⁾ Gustave Wappers (1803-1874), schilder van historische taferelen en portretten, vertegenwoordiger van de Belgische romantische school, leerling aan de academie van Antwerpen, onder wie G. J. Herreyns, die ook Pieter Van Huffel artistiek heeft opgeleid. Hij debuteert in 1822 op het salon van Antwerpen, bestudeert de oude meesters in 1824 in Holland en in 1826-1829 in Parijs. Met zijn schilderij *Dévouement du bourgmestre Van der Werff* heeft hij succes op het salon van Brussel in 1830 en wakkert hiermee het nationaal patriottisch gevoel aan dat uitmondt in de Belgische revolutie. In 1834 boekt hij succes op het salon van Antwerpen met zijn monumentale werk *Episodes des journées de septembre*, dat een triomf betekent voor de jonge Belgische romantische school. Ondanks technische onvolmaaktheden bezorgt dit doek Wappers internationale erkenning. In 1839 wordt hij directeur van de Antwerpse academie. Hij krijgt de titel van baron, maar na 1836 verloopt zijn artistieke loopbaan in mineur. Zijn portretten en genreschilderijen halen niet meer het niveau van zijn vroeger werk, hij stelt niet meer tentoon en werkt nog enkel voor kerken en privé-collecties. In 1852 neemt hij ontslag, reist naar Italië en vestigt zich tenslotte in Parijs, waar hij een gewaardeerde portretschilder is en Franse beroemdheden onder wie Alexandre Dumas als vriend heeft. Tijdens de Frans-Duitse oorlog in 1870 vlucht hij tijdelijk naar België. Hij overlijdt in 1874 in Parijs. Korte tijd later worden zijn schilderijen in Antwerpen openbaar verkocht.
- ⁽²⁵⁾ Rafaël (1483-1520), Italiaans renaissance kunstenaar, zijn echte naam is Raffaello Sanzio afkomstig uit Urbino. In 1500-1504 is hij leerling van Perugino, vestigt zich nadien te Firenze, waar hij beïnvloed wordt door Michelangelo en Leonardo da Vinci. Vanaf 1508 tot zijn dood in 1520 werkt hij vooral voor het Vaticaan te Rome. Hij decoreert er o.m. de vier zalen van het *Apostolisch paleis* met fresco's. Hij is een briljant portretschilder en bekend om zijn talrijke, vaak erg tedere *Madonna's*.
- ⁽²⁶⁾ G. FLAMANT, *Kunstschilders van ...*; M.VAN KERCKHOVEN, *Noemenswaardige mannen en vrouwen...*, p.145; G. IMBO, *Charles-Louis Saligo 1803-1874...*, in *De Heemschutter*, jg. 1992, nr. 109, p. 10: het schilderij *De Heilige Familie* naar Rafaël is volgens G. Flamant nog tijdens Saligo's opleiding geschilderd bij Pieter Van Huffel te Gent. Ook M. Van Kerckhoven deelt deze mening, volgens G. Imbo is het een "*vermoedelijk jeugdwerk uit 1822*". De brieven weerleggen dus de mening van deze auteurs. Een afbeelding van dit werk vinden we in J. COPPENS, "*Heilige Familie*" van Charles Louis Saligo (1803-1874) "*terugggevonden*" in het stadhuis van Geraardsbergen, in *Gerardimontium*, jg. 2009, nr. 228, p. 34.

Omstreeks maart 1826 verhuist Saligo naar het prestigieuze 'Hôtel de Brienne' in de Rue Saint Dominique 14, thans het 'Ministère de la Défense'.

Portret van monseigneur Etienne de Paule de Fallot de Beaumont (1750-1835).

Zelfportret uit 1824 door Charles Louis Saligo. (Rijkmuseum Amsterdam)

een nieuwe beurs toe te kennen? Mocht dit niet lukken, kan hij dan rekenen op zijn Gentse leermeester, opdat hij al zijn invloed zou aanwenden voor een opdracht in een van de Geraardsbergse kerken? We weten dat Saligo uiteindelijk het schilderij met de Heilige Familie naar het bestuur van zijn geboortestad stuurt als dankbetuiging voor de financiële ondersteuning van zijn studies in Frankrijk. Volgens zijn schrijven aan Van Huffel van 5 juni 1826 zou hij bij de zending een brief gevoegd hebben die bestemd is voor de raadsleden met het verzoek tot het verlengen van zijn studiebeurs. Van een onbekende uit Geraardsbergen verneemt hij dat zijn wachten op een antwoord nutteloos is. Nu blijkt dat burgemeester Charles Bogaert in de veronderstelling is dat het schilderij een persoonlijk geschenk is en dat hij de regentieraad hiervan niet moet op de hoogte brengen. Intussen heeft Saligo al zeven brieven naar de raad geschreven. Een antwoord van Van Huffel op zijn brief van 5 juni ontbreekt, doch we vermoeden dat Saligo zijn leermeester ter hulp heeft gevraagd.

Een oplossing komt er wanneer Van Huffel aan de regentieraad van Geraardsbergen een schriftelijke toelating vraagt om het schilderij tijdelijk naar Gent te laten overbrengen om tentoongesteld te worden op het driejaarlijkse *Salon de Gand*. De raad geeft hiervoor zijn goedkeuring op 11 augustus en hiermee wordt de poging van Bogaert verijdeld om zich het werk toe te eigenen⁽²⁷⁾. Het dankwoord van Saligo voor Van Huffels tussenkomst vinden we in een ongedateerde brief, beslist van latere datum. Maar een verlenging van zijn studiebeurs komt er niet, zodat een langer verblijf in Parijs voor Saligo onzeker blijft...

Een portretschilder

De schilder maakt een moeilijke tijd door. Acht maanden heeft hij geen tekenstudies meer kunnen uitvoeren, gezien het maken van portretten al zijn tijd opsloort. Hiermee verdient hij wat geld maar onvoldoende om modellen te kunnen betalen. Hij stuurt een zestal portretten op naar Van Huffel, vermoedelijk om tentoon te stellen op

een expositie. Zijn mecenas Fallot de Beaumont zorgt voor opdrachten uit diens naaste omgeving om portretten te schilderen. Vooreerst is er het portret van de markies d'Epines, neef van De Beaumont. In september 1826 werkt hij aan een schilderij voor baron van Cambrai, een vriend van de geestelijke. Hij moet eerst investeren in de aanschaf van verf en doek en vraagt aan Van Huffel dringend wat geld op te sturen, wellicht uit de opbrengst van zijn toegezonden portretten. Hoewel een zekere *Made-moiselle Van De Velde* hem maar een kort bezoek brengt, vindt hij nog de nodige tijd om haar te portretteren, waarvoor hij later zal betaald worden. In het najaar van 1826 schildert Saligo enkele werken voor het *Salon des Beaux-Arts* te Brussel, waarbij ook Van Huffel betrokken is. In zijn brief van 16 oktober vermeldt Saligo voor het eerst dat hij door de familie van Van Huffel financieel wordt ondersteund. Op 29 november vraagt hij aan zijn neef dringend geld toe te sturen want, schrijft hij, "*en ce moment j'ai le plus grand besoin de fonds*". Al een

(27) Men was lang in de veronderstelling dat dit werk spoorloos was, maar na restauratie van Rafaëls kopie kwam de signatuur van Saligo tevoorschijn, zie J. COPPENS, "Heilige Familie" van Charles Louis Saligo (1803-1874) "terugggevonden"...

week later, op 8 december, ontvangt Saligo per post 100 frank van zijn leermeester.

Saligo schrijft nu vaker over Fallot de Beaumont, want omstreeks maart 1826 - net wanneer Saligo niet langer een studiebeurs ontvangt - is hij verhuisd naar het woonhuis van de geestelijke in de Rue Saint Dominique 14 ⁽²⁸⁾. Het is een luxueus wooncomplex, gelegen in hartje Parijs op een boogscheut van het Louvre. Het staat bekend als *Hôtel de Brienne* en is in 1724 ontworpen door François Debias-Aubry voor François Duret, voorzitter van de *Grand Conseil*. In 1802 is Lucien Bonaparte eigenaar en vanaf 1817 is het staatseigendom, waarin het *ministère de la Guerre* is ondergebracht. ⁽²⁹⁾ De Beaumont heeft wellicht door zijn status een vleugel ter beschikking gekregen. Saligo is opgetogen over zijn gastheer, hoewel deze niet beseft in welke situatie de jonge kunstenaar zich bevindt: "*Je jouis plus que jamais de son estime et de ses bienfaits. Mais il ignore dans quelle position je me trouve*".

Op 27 december verstuurt hij het portret van Mademoiselle Van De Velde naar Van Huffel in de hoop er zo snel mogelijk voor betaald te worden.

Graag zou hij een schets willen ten toon stellen op het volgende *Salon de Bruxelles*.

Opnieuw komt *Monseigneur l'évêque* ter sprake: de man heeft een uitstekende gezondheid en viert samen met zijn intieme vriendenkring zijn naamfeest *Saint Etienne*. Bij deze gelegenheid geeft Saligo zijn gastheer "*une jolie copie d'après Raphaël*". Hij beseft goed dat hij, na het wegvallen van zijn studiebeurs, zonder de hulp van deze man allang Parijs moest

verlaten. Telkens de kunstenaar een brief van Van Huffel ontvangt, vraagt *Monseigneur l'évêque* steeds opnieuw naar hem in de hoop hem te mogen verwelkomen in Parijs.

Mademoiselle Van De Velde blijkt bijzonder tevreden over haar portret, maar is geschrokken van de hoge vraagprijs die Van Huffel voorstelt. Zij heeft 50 frank geschonken in de hoop dat Saligo hiermee tevreden is. Maar voor het werk plus de gemaakte kosten wil de schilder 90,50 frank. Hij wacht nog steeds op de rest van dat geld en rekent erop dat Van Huffel financieel bijspringt. Een paar maanden later lijkt het tij te keren. Saligo meldt op 26 februari 1827 aan Van Huffel dat een aantal kapitaalkrachtige personen bij hem een portret hebben besteld: de echtgenote van baron van Cambrai, hertog en hertogin de Villequier ⁽³⁰⁾ en madame Dambraij, echtgenote van de *Chancellier de France*. Het zijn voor hem stuk voor stuk "*des ouvrages qui seront un peu mieux payé que le pain quotidien*". Ondanks het vele werk, hoopt hij toch te kunnen participeren aan het komende *Salon de Bruxelles*.

Bekroond in Brussel

Zoals bij vele schilders, valt het Saligo telkens moeilijk zijn doek als afgewerkt te beschouwen. Dit moeilijke moment is voor hem een goede reden om een brief te schrijven naar zijn oud leermeester: "*L'incertitude de pouvoir finir mon tableau destiné pour le concours de Bruxelles m'a toujours fait remettre le moment de vous donner de mes nouvelles*". Op 15 april is het zover. Zijn historietafereel, dat hij omschrijft

als "*Agamemnon envoie les hérauts Taltibius et euebate pour enlever Briséis de la tente d'Achilles. Ce héros la fait remettre entre leurs mains par Patrocle*" ⁽³¹⁾ is zo goed als klaar en alle reisdocumenten zijn geregeld: woensdagavond 18 april vertrekt hij met de diligence uit Parijs om op vrijdag in Brussel aan te komen. Hij blijft zolang bij zijn werk tot het moment dat hij het moet afleveren aan het museum. Tot dan wil hij er nog aan werken en nog een laagje vernis aanbrengen. Saligo voelt zich erg onzeker over het eindresultaat want tijdsgebrek en vermoeidheid hebben er voor gezorgd dat de kleuren en de eindafwerking volgens hem niet optimaal zijn. Toch hoopt hij dat Van Huffel de jury positief kan beïnvloeden met sterke argumenten over zijn afgeleverd schilderwerk. Intussen stuurt Saligo hem een schets van dit geschilderd tafereel uit de Ilias. Wegens té drukke bezigheden kan hij Van Huffel en zijn familie in Gent niet bezoeken. Zelfs zijn eigen familie in Geraardsbergen weet niet dat hij in het Koninkrijk der Nederlanden vertoeft. Wanneer hij op 20 april om 8 uur 's ochtends in Brussel aankomt, schrijft hij meteen een brief naar zijn neef. Hij heeft op het schilderij nog een dun laagje vernis kunnen aanbrengen, maar bij de afgifte aan het museum was het doek nog niet droog. Verder brengt hij hem op de hoogte van zijn plannen om te participeren aan de schilderwedstrijd te Antwerpen van volgend jaar. Hij prijst Van Huffel voor zijn financiële tussenkomst van 102 frank, zodat hij uiteindelijk met het portret van Mademoiselle Van De Velde uit de kosten komt. Nog dezelfde dag keert Saligo terug naar Parijs, waar hij op 22 april in

⁽²⁸⁾ Dit tijdstip is gebaseerd op hetgeen vermeld staat in zijn brief van 26 februari 1826: "(...) de tous les bienfaits et marques d'estime que je ne cesse de recevoir. Voilà près d'un an que je suis logé dans son hotel (...)".

⁽²⁹⁾ Momenteel is op deze plaats het *ministère de la Défense* ondergebracht. Een deel van het gebouw is opgedeeld in luxe appartementen en winkels.

⁽³⁰⁾ Over de afstamming van de hertogen de Villequier, zie: worldroots.com/.../louisaumontdesc1709.htm

⁽³¹⁾ G. Imbo betitelt het werk als *Briséis enlevé de la tente d'Achille par les envoyés d'Agamemnon*. Het is niet bekend wat later met dit doek is gebeurd.

de vroege ochtend aankomt.

Een paar weken later, op 10 mei, verstuurt Saligo opnieuw een brief naar Gent. Hij is verheugd niet alleen nieuws van zijn neef te ontvangen maar ook van zijn talrijke kunstvrienden uit de Arteveldestad: Liévin De Bast, Pierre Jacques Goetghebuer⁽³²⁾, J. Schamp⁽³³⁾, Philippe Parmentier⁽³⁴⁾, de familie Daenens, Nestor Cornelissen⁽³⁵⁾, De Leu, Jean D’huyvetter⁽³⁶⁾, Deconinck, Bordeaux en C. Remes⁽³⁷⁾.

Voor het *Salon de Gand* van 1827 wil hij een schets in sturen van een zangtafereel uit de dichtbundel *Bucolica* van Vergilius.

Op 27 mei reageert hij op een brief van Van Huffel van 21 mei. Deze brief heeft Saligo pas laat bereikt, omdat hij enkele dagen afwezig was. Hierin verneemt hij dat hij op het *Salon de Bruxelles* een prijs voor zijn historisch stuk heeft behaald. Saligo is euforisch over het goede nieuws, vooral omdat hij het zelfs niet had verwacht. Het is het resultaat van hard werken en hij vindt dat in feite Van Huffel alle eer toekomt. De man heeft hem niet alleen vooruit geholpen door zijn lessen,

maar ook door zijn raad, zijn onophoudelijke steun en warme vriendschap. Saligo kan het niet nalaten onmiddellijk *Monseigneur l’évêque* hiervan op de hoogte te brengen. De geestelijke raakt erg geëmotioneerd wanneer Saligo hem de brief voorleest.

De jonge schilder denkt er nu hard aan zijn leermeester het geld en de medaille te laten ophalen, want hij zit nog steeds in geldnood en een reis naar Brussel zou voor hem financieel niet haalbaar zijn. Maar *Monseigneur* en een adellijke familie die hem gunstig gezind is willen dat hij zelf de prijs in ontvangst neemt. Zij zorgen er voor dat Saligo op voorhand betaald wordt voor een doek dat hij nog moet afwerken en zo over de nodige middelen kan beschikken om naar Vlaanderen af te reizen. Tegelijk kan hij ook een delicate familiezaak regelen⁽³⁸⁾. *Monseigneur* biedt hem advies bij deze zaak en schrijft in een brief aan Van Huffel hoe hij hierin zelf zou handelen. Dit betekent dat Saligo eindelijk de familie Van Huffel in Gent kan opzoeken. Hij vreest dat hij waarschijnlijk het geld van zijn prijs nog niet in ontvangst kan nemen en vraagt Van Huffel dit in

zijn naam te doen. Naast het goede nieuws, verneemt hij van Van Huffel ook het overlijden van “*votre cousine Mm Spitaels*”. Gaat het hier om Isabelle De Beck, echtgenote van Pierre Jean Spitaels⁽³⁹⁾, die op 17 mei in haar woning in de Brugstraat overlijdt?

Tenslotte wil hij opnieuw deelnemen aan het Gentse *Salon* en stuurt hiervoor een portret op samen met een kopie van een werk van Rafaël.

Bezoek uit Geraardsbergen en Gent

De volgende brief van Saligo aan Van Huffel dateert van 28 juli 1827, twee maand nadat Saligo heeft vernomen dat hij een prijs heeft gewonnen. Hiervoor is hij intussen naar Brussel gereisd en heeft hij zijn leermeester in Gent bezocht. Na zijn terugkeer in de Franse hoofdstad heeft hij een tijd gewacht alvorens weer contact op te nemen. Het doek dat *Monsieur le duc d’Ursel*⁽⁴⁰⁾ bij hem heeft besteld, heeft hij nu verzonden naar Van Huffel, die als tussenpersoon optreedt. Saligo heeft Fallot de Beaumont de brief bezorgd die door Van Huffel aan

⁽³²⁾ Pierre Jacques Goetghebuer (1788-1866), Gents architect van het verdwenen posthotel (1815) op de Kouter te Gent, publiceert in 1827 de architectuurgids *Choix des monumens, édifices et maisons les plus remarquables du Royaume des Pays-Bas*. Naar hem is ook *Atlas Goetghebuer*, een unieke iconografisch-topografische verzameling, genoemd en aangekocht door de stad Gent in 1868.

⁽³³⁾ P. CLAEYS, *Les expositions d’art...*, p. 54: J. Schamp is medeoprichter in 1823 van de Gentse *Commission pour l’encouragement des Beaux-Arts*. Gaat het hier om Jan Schamp-de Vaernewyck die in 1801 het latere zogenaamde *Hotel Schamp* in de Veldstraat 45-47 verwerft?

⁽³⁴⁾ P. CLAEYS, *Les expositions d’art...*, p. 51, 66: Philippe Parmentier (1787-1851), Gentse beeldhouwer, behaalt een prijs op het *Salon de Gand* van 1820 en 1835, archivaris van de *Société des Beaux Arts de Gand* en vanaf 1837 docent aan de Gentse Academie voor Schone Kunsten. Hij heeft o.m. het Gentse Justitiepaleis gedecoreerd.

⁽³⁵⁾ *Ibidem*, p. 54, 73: Nestor Cornelissen (Antwerpen 1767- Gent 1849) is letterkundige, directeur en secretaris van de *Académie de peinture, de dessin et d’architecture* te Gent in 1810-1849, lid van de *Académie royale de Bruxelles*, stadssecretaris van Gent onder het Franse Keizerrijk en lid van het college van curatoren van de athenea.

⁽³⁶⁾ G. IMBO, *Pieter Van Huffel 1769-1844. Schilder van religieuze doeken en van portretten*, in *De Heemschutter*, jg. 1995, nr. 136, p. 21: Jean D’Huyvetter (1770?-1833), Gentse kunstverzamelaar, zijn portret wordt tijdens de Hollandse periode geschilderd door Pieter Van Huffel.

⁽³⁷⁾ P. CLAEYS, *Les expositions d’art...*, p. 54: Remes wordt vermeld als kunstschilder op het *Salon de Gand* van 1823.

⁽³⁸⁾ SAG, *Fonds Napoleon De Pauw*, nr. 4636: brief van 27 mei 1827: blijkbaar is deze zaak in gang gezet door een zekere Seymortier, die zowel de oom is van Saligo als van Van Huffel.

⁽³⁹⁾ Zie noot 10; de moeder van Pierre Jean Spitaels (1768-1851), bankier en vanaf 1818 eigenaar van de baronie Boelare, is de tante van Marie Anne Van Damme, de echtgenote van Pieter Van Huffel.

⁽⁴⁰⁾ Charles Joseph d’Ursel (1777-1860), de vierde hertog van Ursel, is sinds 1810 burgemeester van Brussel, in 1814-1815 commissaris-generaal voor Binnenlandse Zaken in het Voorlopig Bewind in de Zuidelijke Nederlanden en in 1815-1819 onder koning Willem I minister van Waterstaat en Publieke Werken. Jaren later, na de Belgische onafhankelijkheid, is hij lid van de Senaat voor de provincie Antwerpen in 1839-1847 en voor het arrondissement Mechelen in 1847-1859.

hem gericht is. De geestelijke is blij met het nieuws over hem en over de stad Gent.

Verder vernemen we dat Saligo een week eerder een brief heeft ontvangen van Benoît Spitaels, bankier te Geraardsbergen. De man was pas in Parijs aangekomen toen hij vernam dat zijn oom François Spitaels - dit is de bankier bij wie Saligo in 1823 steun heeft gezocht voor het bekomen van een studiebeurs - ernstig ziek was. Spitaels moest meteen terugkeren, zodat hij de jonge schilder niet heeft kunnen bezoeken. ⁽⁴¹⁾ Saligo beëindigt zijn brief met de intentie zich artistiek nog verder in te zetten voor schilderwedstrijden in Vlaanderen en in Holland.

Op 12 oktober 1827 krijgt Saligo bezoek van Angélique, Camille en Gabrielle, de drie dochters van Van Huffel. Ze zijn in het gezelschap van Charles Gacquier, de man van Gabrielle die hem een brief van zijn schoonvader bezorgt. Hierin wordt gewag gemaakt van 300 frank, geld van de leermeester om Saligo verder in zijn onderhoud te voorzien. De jongeman is hem natuurlijk zeer dankbaar, maar voelt zich tegelijk gegeneerd.

Problemen met de douane

Op 4 november, het naamfeest van de Franse koning Louis X, wordt te Parijs een kunstenaars salon geopend. Saligo participeert er met een drietal werken: het portret van Madame du Lac, het portret van een jonge page gehuld in een Spaans kostuum en het portret van een kolonel van de voormalige *Garde Nationale*. Hij waarschuwt alvast Van Huffel om weinig te verwachten van deze expositie want "*le jury sera d'une sévérité inouïe cette année, par conséquence ne vous imaginez pas que je vous ai dit que j'expose au Louvre*". Vervolgens vraagt hij aan Van Huffel

fel dringend "*ma Briséis*", die een prijs in Brussel heeft behaald, terug te sturen naar Parijs omdat *Monseigneur l'évêque* en andere beschermheren er belangstelling voor hebben. Daarbij is Saligo niet hoopvol een koper voor het doek in Gent te vinden. Hij rekent er op dat het, naast zijn andere werken, die hij zeker zo goed vindt, aanvaard wordt op de expositie van 4 november. En wellicht daagt er dan een koper op... Maar het valt helemaal anders uit. Van Huffel verstuurt op zijn aandringen het schilderij richting Parijs. Hij schrijft op 5 november aan Saligo dat het doek is opgehouden bij de douane van Rijsel. Wanneer Saligo, die ongeduldig op de zending wacht, de brief leest, neemt hij meteen persoonlijk contact op met burggraaf Castel-Bazac, directeur-generaal van de douanediensten. Door zijn tussenkomst ontvangt Saligo pas op 19 november de aanbevelingsbrief voor de verzending van zijn doek naar Parijs. Daarna neemt hij contact op met de heer Steube, directeur van de diligenciedienst, die de aanbevelingsbrief verzendt naar de heer Wattle, directeur van de douane van Rijsel. De weken verstrijken zonder enig nieuws en Saligo raakt erg ongerust over het lot van zijn schilderwerk. Op 23 december stuurt Steube, die erg begaan is met de kunst in het algemeen, opnieuw een brief naar Rijsel en vraagt om de zaak grondig te onderzoeken. Saligo verzendt regelmatig werken over de grens en heeft dergelijke gang van zaken nooit eerder meergemaakt. Hij vermoedt dat de ambtenaren van de diligenciedienst van Gent de formulieren niet hebben ingevuld. Hij staat machteloos en opnieuw roept hij de hulp in van Van Huffel. Hij hoopt dat die de nodige stappen onderneemt opdat vooralsnog het doek in Parijs aankomt. Wat ook de

kosten mogen zijn, Saligo is bereid ze te betalen. Een sprankeltje hoop bij deze onvoorziene tegenslag: zijn portret van Madame du Lac is met veel lof onthaald op de Parijse expositie.

Een ongewoon huwelijksaanzoek

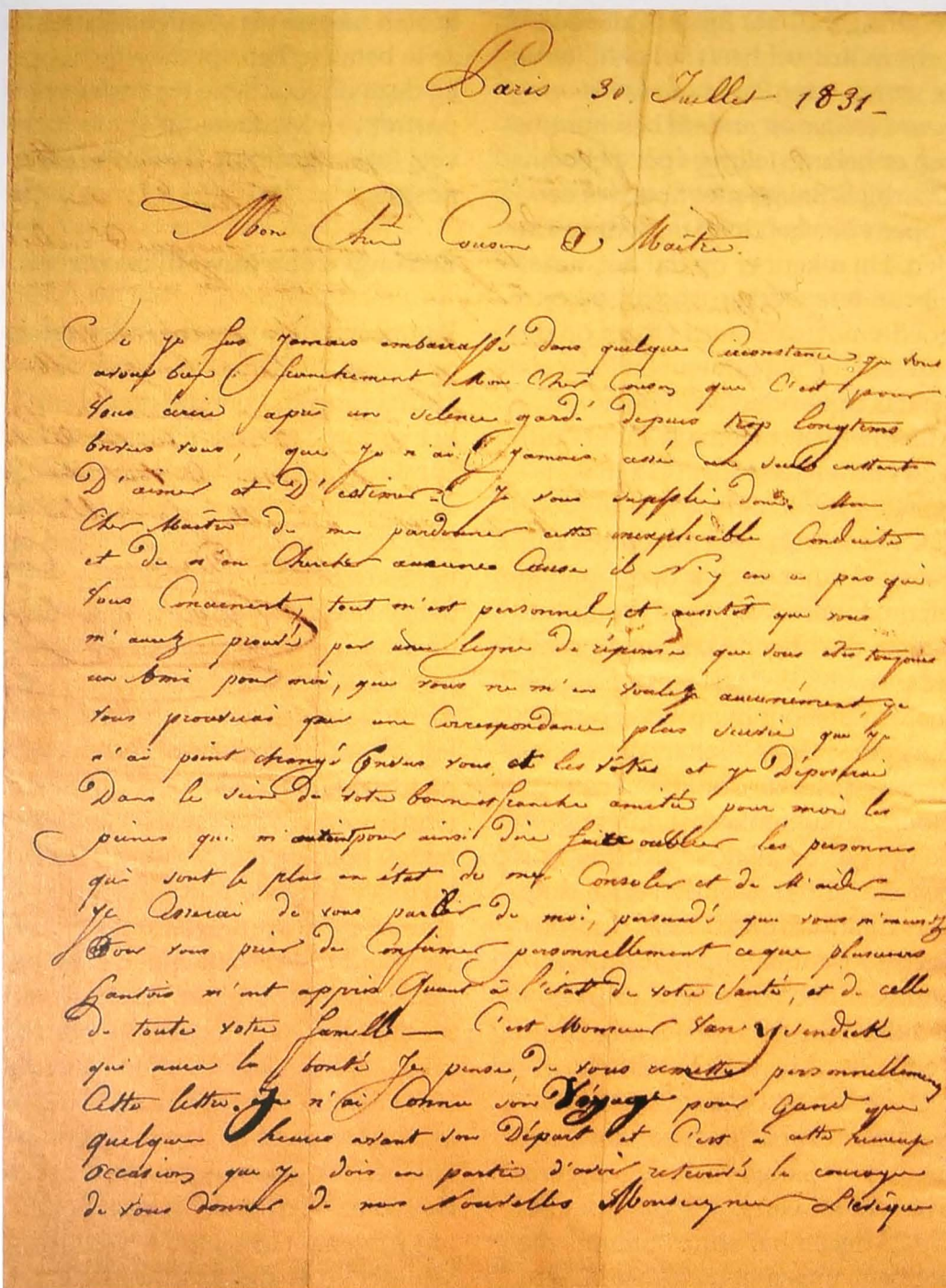
Wanneer Saligo vier maanden later, op 9 april 1828 opnieuw naar Van Huffel schrijft, komt de zaak van het verloren schilderij niet meer ter sprake, wat er kan op wijzen dat ze opgelost is. We weten dat zijn "*Briséis*" opnieuw zal te bekijken zijn op het *Salon de Paris* van 1831.

Saligo heeft nu belangstelling voor de schilderswedstrijd van Antwerpen, maar komt volgens het reglement hiervoor niet in aanmerking. Hij wil naar Antwerpen reizen om na te gaan of hij toch nog kan deelnemen. Zijn drukke artistieke bezigheden houden hem echter in Parijs: hij moet nog drie portretten afwerken tegen 28 april, waaronder deze van Madame de Villequier, echtgenote van de voorzitter van het Koninklijk Hof van Rouen. Daarnaast krijgt hij de gelegenheid in contact te komen met hooggeplaatste personen. De voorbije dagen heeft hij ook bezoek gekregen van een zekere De Noter. Vermoedelijk gaat het om Auguste Herman De Noter ⁽⁴²⁾, schilder en eveneens oud-leerling aan de Academie voor Schone Kunsten te Gent. Hij brengt enige tijd met hem door en geeft hem bij zijn terugkeer naar de Nederlanden de brief mee voor Van Huffel.

Wanneer een zekere De Backer te Parijs aankomt, heeft hij voor Saligo een brief mee van Van Huffel, geschreven op 5 juli. Het duurt tot 4 september alvorens Saligo hem beantwoordt en hij laat de brief bezorgen door een zekere Merlé. Hij begint zijn brief met zijn gast-

⁽⁴¹⁾ François Spitaels (1769-1827) overlijdt te Gent op 18 juli 1827 en dus moet de brief van Benoît Spitaels voor deze datum zijn geschreven. Saligo weet bij het schrijven van zijn brief op 28 juli niet dat Spitaels intussen is overleden.

⁽⁴²⁾ Auguste Herman De Noter (Gent, 1806-1838), landschaps- en dierenschilder, talentrijk graveur. Zoon van Pierre François De Noter, Gentse schilder van stadsgezichten. Hij studeert aan de academie van Gent. Zijn stijl leunt aan bij de schilderkunst van de 17de-eeuwse Hollandse meesters. In 1838 pleegt hij zelfmoord in een vlaag van melancholie.

Brieffragment van 30 juli 1831 van Charles Louis Saligo aan zijn neef en oud-leermeester Pieter Van Huffel (Foto J. De Ro).

heer Fallot de Beaumont, die niet alleen graag brieven ontvangt van de Gentse kunstschilder maar ook hoopt hem terug te zien in Parijs. Saligo verontschuldigt zich dat hij geen brief heeft meegegeven aan De Backer bij zijn vertrek. De reden hiervoor verklaart hij door de emotionele problemen betreffende een huwelijksaanzoek: "(...) tourmenté par de graves sérieuses inquiétudes au

sujet d'une proposition de mariage que j'avais déjà trop écoutée, et qui me captivait à un certain point". Net wanneer De Backer wil terugkeren naar Gent, moet Saligo hierover een beslissing nemen. Hij neemt uitgebreid de tijd om er ernstig over na te denken en vraagt goede raad bij zijn vrienden. Uiteindelijk wijst hij met een diep meevoelen voor de betrokkene het aanzoek af en besluit hieruit: "La

Peinture, l'amour de la liberté ont fini par triompher". Met deze gedachte kan hij opnieuw het penseel hantieren en zich volledig aan de schilderkunst wijden. Vreemd is dat niet hij maar "une jeune personne" hem ten huwelijk vraagt. Wie de geliefde is, vernemen we niet in de brief. Diezelfde dag dat hij de brief schrijft, vertrekt hij met de schoonzuster van baron Stassaert⁽⁴³⁾ naar een vriend, een zekere Baudrimont, horlogemaker die woont aan de Marché aux herbes te Compiègne. Hier zal hij een veertiental dagen verblijven om zich te wijden aan landschapsstudie. Tot slot stuurt hij de groeten naar de heren Deleu en De Nayere, met wie hij in Parijs een aangename tijd heeft doorgebracht.

Onzekere tijden

We vernemen uit zijn volgende brief van 19 juni 1829 dat de voorbije wintermaanden hard zijn geweest voor de jonge schilder. Hij krijgt geen nieuwe opdrachten en moet noodgedwongen aan zijn spaargeld zitten om te overleven. Hij heeft nu alle hoop gezet op zijn deelname aan een nieuwe expositie te Gent om zo een prijs binnen te halen. Maar de schets voor dit werk wordt zwaar bekritiseerd, zelfs door Monseigneur l'évêque. Hij kan ook enkele portretten opsturen maar die vindt hij niet goed genoeg voor het salon en zelf een reis ondernemen naar Gent vergt teveel van zijn karig budget. "Tout ceci", besluit hij, "me rend assez triste et me fait sentir que mon avenir est très incertain". Een lichtpunt in deze moeilijke dagen is het bezoek van de heer Deleu, die steeds wat nieuws heeft over de familie Van Huffel. Een andere vriend die hij regelmatig ontmoet is een zekere Monsieur Amand: Hij heeft de man geportretteerd en dit, zoals voor iedereen, "à meilleur compte". Tenslotte heeft hij net

(43) Gaat het hier om Goswin Joseph Augustin baron de Stassart (Mechelen 1780 - Brussel 1854), Belgisch liberaal politicus? De Stassart ligt mede aan de basis van de onafhankelijkheid van België, is in 1831-1838 de eerste voorzitter van de Senaat, in 1830-1834 gouverneur van de provincie Namen en in 1834-1838 gouverneur van de provincie Brabant.

een portret afgewerkt van Fallot de Beaumont, gehuld in een rijk versierd ornaat. Dit werk is bestemd om opgehangen te worden in een groot gebouw in Piacenza. Verder heeft Saligo geen enkele opdracht meer en hij rekent erop dat hij deze zomer enige tijd in Picardië verblijft. Op de achterzijde van de brief van Saligo vinden we - vrij uitzonderlijk - het antwoord van Van Huffel. Het is vermoedelijk een klad en de echte brief is wellicht langer. De tekst is slordig geschreven en zonder aanspreektitel. Van Huffel noemt zijn oud-leerling "*mon ami*". Hij begrijpt dat Saligo de raad van Fallot de Beaumont gevolgd heeft ten aanzien van zijn werken voor de tentoonstelling te Gent. Hij belooft niet langer eens af te zakken naar Parijs, maar als hij op bezoek komt zal dat onverwachts zijn!

Amper twee weken later, op 5 juli, schrijft Saligo opnieuw een brief naar zijn leermeester. Hierin lezen we een aangrijpend relaas over zijn wankele gemoedstoestand. Van Huffel zelf blijft eerder afstandelijk, becommentarieert de voornaamste kunstwerken in zijn *Salon* en spreekt over de artiesten die ook Saligo kent. De jonge schilder bewierookt beeldhouwer Julien Leclerq⁽⁴⁾, die hij zijn intieme vriend noemt. Leclerq doet mee aan een expositie met een beeld van admiraal Deruyter. Saligo vindt dat de man uitzonderlijk werk levert dat zeker de aandacht verdient van Van Huffel. Leclerq is volgens hem beslist zijn bescherming waard: "*(...) sa modestie, son bon coeur, ainsi que ses qualités d'un véritable artiste*". Leclerq weet ook perfect te

vertellen, schrijft Saligo, "*combien je m'ennuie, combien je souffre de me voir stationnaire*". Saligo voelt aan dat hij in een gevaarlijke levensfase is beland en stelt zich vragen: "*Je me vois toujours sans moyens de rien entreprendre, que de bourgeois à contenter, que de caprices à supporter, pour gagner ce que nos besoins exigent. Mais quittons ce langage, vous pourriez croire que mon courage s'éteint et que les difficultés me rendent tiède*". Hij verblijft al meer dan zes jaar in de Franse hoofdstad en nog is hij geen gerenommeerde schilder met talrijke opdrachten. Integendeel, hij slaagt er amper in met verf en kwast de touwtjes aan elkaar te knopen. Hij verontschuldigt zich voor zijn leermeester omwille van "*sa brusque dépression*" en verlaat op 15 juli Parijs om de zomer in Compiègne door te brengen bij *Monsieur Baudrimont*.

Familiegeluk in Geraardsbergen

Voor het jaar 1830 zijn geen brieven bewaard gebleven. Zowel in Frankrijk als in het Koninkrijk der Nederlanden is het een woelige periode. Tijdens de Juli-revolutie staat Parijs in rep en roer. Koning Charles X wordt van de troon gestoten en opgevolgd door de zogenaamde Burgerkoning Louis Philippe van Orléans, die een meer democratische koers vaart. In oktober worden in de zuidelijke provincies de Hollanders verdreven en roept het Voorlopig Bewind de onafhankelijkheid van België uit.

Er volgt een lange stilte tussen Saligo en Van Huffel. Over een

periode van twee jaar zijn geen brieven in het archief gevonden, wat niet betekent dat er geen contact was⁽⁵⁾. Op 30 juli 1831 schrijft Saligo een brief vanuit Parijs. Hierin verontschuldigt hij zich dat hij het lange tijd heeft nagelaten hem te schrijven. Hij krijgt regelmatig Vlaamse kunstschilders zoals Antoine Van Ysendyck⁽⁶⁾ over de vloer die hem over Van Huffel informeren. Nog datzelfde jaar exposeert Saligo op het *Salon de Paris* met het historische stuk *Le Champ de repos des braves, tombés à l'attaque du Louvre*, een scène uit de Parijse opstand van 1830. Hoewel sterk qua kleur- en lichteffecten, is het een statisch werk zonder veel inspiratie. Het succes blijft uit...

Voor de jaren 1832 tot en met 1835 zijn eveneens geen brieven bewaard. Op 26 oktober 1835 overlijdt zijn beschermheer Fallot de Beaumont. Of Saligo op dat ogenblik nog steeds een vleugel van de woning van de geestelijke betreft, is niet bekend. Het duurt nog tot 13 december 1836 alvorens we terug nieuws vernemen over Saligo. Een onbepaalde tijd terug is hij naar België geweest om er Van Huffel in Gent op te zoeken. Tussendoor plant hij een kort bezoek aan zijn familie in Geraardsbergen om nadien nog een poos te verblijven bij zijn leermeester. Maar dat lukt hem niet meer want de rest van zijn verlof vertoeft hij in zijn geboortestad om daarna meteen via Brussel terug te keren naar Parijs. Hoewel hij het niet heeft verwacht, wordt hij er bijzonder warm onthaald: "*J'espérois en quittant Gand, vous revoir avant de repartir pour Paris;*

(4) P. CLAEYS, *Les expositions d'art...*, p. 55: de auteur vermeldt een zekere Julien Leclerq, die op vrij jonge leeftijd op het *Salon de Gand* van 1823 pentekeningen exposeert.

(5) Kan deze lange stilte wijzen op een bekoeling tussen beide kunstenaars? Hierbij kan men zich de vraag stellen of Van Huffel niet het geklaag beu is van zijn oud-leerling. Misschien heeft hij Saligo er op gewezen dat hij eens voor zichzelf moet zorgen. De jongeman is intussen 28 jaar.

(6) Antoine Van Ysendyck (1801-1875), genreschilder, schilder van historische en religieuze stukken, bekend vooral als portrettist. Hij is leerling van M. J. Van Brée aan de academie van Antwerpen. In 1819 ontvangt hij de eerste prijs voor zijn tekening naar levend model. Hij reist in 1822 naar Holland, ontvangt het jaar daarop de prijs van Rome en een gouden medaille op het *Salon de Bruxelles* van 1824. In 1825-1828 onderneemt hij een reis naar Italië en verblijft nadien tot 1838 te Parijs. In 1840-1856 is hij directeur van de academie te Bergen.

mais une fois à Grammont, mes espérances se sont évanouies, j'ai cru que mes bonnes soeurs, leurs maris⁽⁴⁷⁾ et leurs enfants ne se détacheroient plus de moi, tant leurs caresses étoient vives et répétées, tant leur bonheur et le mien étoient grand ma famille étant nombreuse, je puis vous garantir que je n'eûs pas une fois diné chez chacun, que le temps de mon congé que je m'étois accordé malgré de grandes raisons qui s'y opposaient s'est trouvé écoulé (...)". Maar de echte reden waarom Saligo naar Van Huffel schrijft is te melden dat hij zijn vriend en oud-medeleerling aan de Gentse academie Josse Sebastien Vandenaabeele na een lange periode van afwezigheid heeft teruggezien in Parijs. Voor Van Huffel zeker geen verrassing, want al veel eerder, op 1 december, heeft Vandenaabeele zijn oud leermeester op de hoogte gebracht. Hij schrijft hem dat hij een tiental dagen in Parijs verblijft in het *hotel des Ambassadeurs* in de rue Notre Dame des Victoires. Zijn ontmoeting met Charles Saligo verloopt in een vriendschappelijke sfeer. Hij vindt dat de man zich

goed uit de slag trekt, maar heeft het niet hoog op met zijn artistieke prestaties: "*Mr Saligo, à ce qui parait, fait très bien ses petites affaires à Paris. Il est très obligeant pour moi. Je regrettai de ne pas posséder à Gand*". Saligo daarentegen prijst Van Huffel Vandenaabeele ten zeerste aan: "*Son arrivée vous fera honneur et le plus grand plaisir. C'est un ami dévoué que vous aurai en lui, aussi capable par son esprit, ses mérites que par son talent.*" Hun terugzien beklinken ze bij een zekere Véry met de beste champagne. Saligo eindigt zijn brief met een uitnodiging naar Parijs van het gezin van Napoleon De Pauw, schoonzoon van Van Huffel.

Van Ysendyck

Er gaat opnieuw meer dan een jaar voorbij. Uit de brief van 24 februari 1838 maken we op dat Saligo nog zelden brieven rechtstreeks stuurt naar Van Huffel. Deze laatste hoort vooral van zijn neef uit Parijs via de brieven die Saligo stuurt naar zijn oud-leerling Vandenaabeele. Maar nu wil Saligo zijn leermeester

persoonlijk het vertrek melden van zijn vriend Antoine Van Ysendyck, die in Parijs verblijft sinds 1828 en nu deze stad ruilt voor Gent. Hij kent de man al "*depuis 14*". Bedoelt hij hiermee 1814 of sinds zijn veertiende? Hij feliciteert de stad Gent met de verrijking van "*un artiste distingué et un homme aussi aimable que bon*". Van Ysendyck beweegt zich in de hoge kringen van de Franse hoofdstad en net voor zijn vertrek heeft hij Saligo kennis laten maken met twee voorname families, die voor de schilder nuttig kunnen zijn. Saligo hoopt nu ook dat Van Huffel de man op dezelfde wijze behandelt als hemzelf en hem ondersteunt.

De laatst bewaarde brief die Saligo naar Van Huffel stuurt dateert van 16 mei 1838. Het is een korte brief waarin hij, zoals steeds, zijn bewondering en respect uit voor zijn neef. Hierin heeft hij het over Goetghebuer, die hem een bezoek heeft gebracht en tegelijk ook nieuws brengt over de familie Van Huffel.

Portret Balthazar Mertens. Lucifermuseum Geraardsbergen, door Charles Louis Saligo. (Foto Studio Schrever)

Portret van Benoît Jouret door Charles Louis Saligo. (Foto Studio Schrever)

Portret van Félicité de Clippele, zuster van vrederechter Pierre Jean de Clippele en echtgenote van Benoît Jouret, door Charles Louis Saligo. (Foto Studio Schrever)

⁽⁴⁷⁾ Charles Louis Saligo heeft twee zusters: Angèle (° 1794), in 1820 gehuwd met Jean Baptiste Page (° 1786), deurwaarder en Marie Louise (° 1793), die in 1827 met Jean François Bruyneel (° 1780) trouwt.

Een leven na Parijs

Saligo zal nog een decennium lang in het buitenland verblijven. Op 12 augustus 1844 overlijdt Pieter Van Huffel te Gent. In Parijs breekt na een periode van economische depressie en sociale onrust in 1848 de Februari-revolutie uit. Er vallen doden en gewonden bij een treffen tussen de menigte en militairen. Koning Louis Philippe van Orléans moet gedwongen afstand doen van de troon, terwijl republikeinen en socialisten de republiek uitroepen. Een opstand van het groeiende arbeidersproletariaat wordt in de kiem gesmoord. In een sfeer van bloedige repressie verlaat Saligo voorgoed Parijs en keert naar zijn geboorteland terug. Hij keert niet terug naar zijn familie in Geraardsbergen maar vestigt zich eerst aan de Antwerpsesteenweg te Brussel en nadien te Lokeren. Nog in 1848 exposeert hij en opnieuw zonder succes op het *Salon de Bruxelles* zijn historisch stuk *Le Champ de repos des braves, tombés à l'attaque du Louvre* uit 1831. Intussen is de smaak van het publiek veranderd en zijn historische taferelen niet meer in trek. Ook met de opkomst van de fotografie zal de volgende jaren de portretkunst meer en meer aan belang inboeten. Toch wordt hij nog regelmatig gevraagd om te portretteren. In Geraardsbergen is men hem zeker nog niet vergeten: hij schildert er het portret van Balthazar Mertens, van Benoît Jouret⁽⁴⁸⁾ en van zijn echtgenote Félicité de Clippele, van zijn zuster Angèle, haar man Joseph Van Coppenholle en hun dochter Sylvie. Saligo blijft nog quasi elk jaar meedingen naar een prijs op de nationale salons. Zijn

laatst bekende werk op een salon is het stilleven *Fleurs et fruits* in 1857. Het jaar voordien wordt zijn werk *Un chimiste travaillant dans son laboratoire pendant la nuit* in Gent verkocht voor 31 Franse frank. In de moderne Sint-Lucaskerk van de parochie Sint-Anna-ten-Drieën in Zwijndrecht (thans Antwerpen-Linkeroever) hangen twee religieuze werken over het leven van Jezus, die hij heeft geschilderd circa 1858⁽⁴⁹⁾. Tijdens zijn laatste levensjaren woont hij aan de rand van Brussel in Sint-Joost-ten-Node. Hij schildert er voor de parochiekerk *Aanbidding van de herders* en *Jezus tussen de rechtsgeleerden*. Hij overlijdt op 71-jarige leeftijd op 3 augustus 1874 in het *Hotel Mangelle* in de Koningsstraat te Brussel. Hij is nooit getrouwd geweest.

Nabeschuwing

De jonge kunstenaar Charles Louis Saligo heeft dank zij de onverminderde steun van Pieter Van Huffel - die hij overigens mateloos adoreert - een schilderscarrière kunnen uitbouwen in Parijs. De aanverwante bankiersdynastie Spitaels heeft zeker bijgedragen tot zijn vertrek naar het buitenland⁽⁵⁰⁾. Saligo is een kind van zijn tijd: net als zoveel andere Vlaamse kunstschilders lukt de Franse hoofdstad, op dat ogenblik het centrum van het internationale kunstgebeuren. En net als zovelen is zijn betrachting een grootmeester te worden in historische taferelen à la David, Gros en Van Huffel. Maar na zijn enige succes in Brussel in 1827 is hij genoodzaakt als portretschilder voor de Franse bourgeoisie te werken. Die rol kan hij jaren spelen dank zij de

opdrachten die hij krijgt via het entourage van zijn beschermheer Fallot de Beaumont. Hoewel hij zijn geboortestad decennialang verwaarloost, wordt hij na zijn Parijse periode toch nog in Geraardsbergen gevraagd familieportretten te schilderen. Over zijn artistieke bedrijvigheid in België tasten we - op enkele religieuze stukken na - volledig in het duister.

Saligo heeft ongetwijfeld een uitgebreid oeuvre aan portretten nagelaten. Gezien hij gedurende 25 jaar artistiek actief is geweest in Frankrijk waar hij meestal heeft gewerkt voor de goeude burgerij, moeten nog heel wat schilderijen van zijn hand in private woningen hangen.

Regelmatig duiken de laatste jaren nog onbekende werken op tijdens openbare kunstveilingen. Op 26 oktober 1996 is in het veilinghuis *Dobiaschofsky Auktionen Ag* te Bern (Zwitserland) een plattelandstaferel, getiteld *Huehnerfetterung* (olie op canvas, 24 x 33 cm), van zijn hand te koop aangeboden. Drie jaar later, op 13 december 1999, wordt het schilderij *Sainte Dame* (1856, olie op canvas, 82 x 54 cm) te Antwerpen verkocht tegen 150.000 frank. En nog op 18 november 2002 verandert, eveneens te Antwerpen, het werk *Portrait d'une Dame* (1859, olie op canvas, 180 x 111 cm) van eigenaar voor de koopsom van 20.000 euro.⁽⁵¹⁾ Hieruit mogen we besluiten dat er nog een belangrijk deel van het oeuvre van Saligo in privé-bezit is (en blijft).

Jacques De Ro
jacques.de.ro@telenet.be

⁽⁴⁸⁾ Over Benoît Jouret: zie M. VAN KERCKHOVEN, *Noemenswaardige mannen en vrouwen uit het rijke verleden van Geraardsbergen XIIe-XXe eeuw*, s.l. (Geraardsbergen?), s.d. (1977?), p. 115-116.; G. IMBO, *Benoît Jouret (1803-1855) een veelzijdig man: advocaat, leraar, dichter, historicus, politicus, brouwer*, in *De Heemschutter*, jg. 2002, nr. 182, p. 29-33; J. DE RO, *De dorst van Geraard. De dranknijverheid in Geraardsbergen en deelgemeenten in historisch perspectief*, Geraardsbergen, 2005, passim; M. VAN TRIMONT, *Voorouderreeks... Benoît Jouret*, in *Gerardimontium*, jg. 2005, nr. 200, p. 40-42.

⁽⁴⁹⁾ www.sint-anna-ten-drieen.be/SA_Frame_Bottom121.html.

⁽⁵⁰⁾ In 1824, een jaar na Saligo's vertrek naar Parijs, wordt te Geraardsbergen de *Academie voor Bouw- en Tekenkunde* opgericht. In het bestuur zetelen onafgebroken tot 1844 Benoît en Jacques Spitaels, jongere neven van François Spitaels.

⁽⁵¹⁾ *Benezit Dictionary of Artists*, volume 12, Parijs, 2006, Editions Gründ, p. 299.